
Dendrokronologisk
undersøgelse af prøver
udtaget fra Hytte/stabbur på
Haakonseter, Bortelid,
Åseral kommune,
(Vest)Agder fylke, Norge

NNU Rapport 40 – 2020

Claudia Baittinger og Niels Bonde

Foto: Christoffer Christensen

Dendrokronologi

Nationalmuseet
Miljøarkæologi og Materialeforskning

Norge

Agder(Vest)

Haakonseter, Bortelid

Åseral kommune

Gnr/Bnr: 9/10 – flyttes til 9/8

Koordinater: 58.8196319 N, 7.4719403 E

Formål: Datering og opbygning af grundkurve

Indsendt af Agder fylkeskommune: Bygningsvern og Nationalmuseet

Prøver er udtaget af Christoffer S. Christensen

Undersøgt af: Niels Bonde og Claudia Baittinger

NNU j. nr.: A9664, juli 2020.

Resultatet kan frit anvendes ved henvisning til denne rapport. Kontakt evt. laboratoriet for yderligere oplysninger mm. Rapporten kan endvidere lastes ned fra hjemmesiden www.nnuweb.dk, under Dendrokronologi, Se endvidere Agder fylkeskommune: Bygningsvern oversigt over dendrokronologiske undersøgelser

<https://agderfk.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=4426ccc94a764da08c59a313aff22b29>

”Hytte / stabbur”

I alt er 14 prøver af fyrretræ (*Pinus sylvestris*) fra 14 tømmerstokke undersøgt (se vedhæftede feltrapport). Fem er udtaget som boreprøver, ni som ’sektorer’ af endetræ (tværsnit).

Der er konstateret splintved på 12 prøver, heraf to (n4170129 og n4170049) med **mulighed** for ”Waldkante” (træets sidstdannede årring).

Antal årringe i prøverne varierer mellem 46 og 211.

12 prøver er dateret.

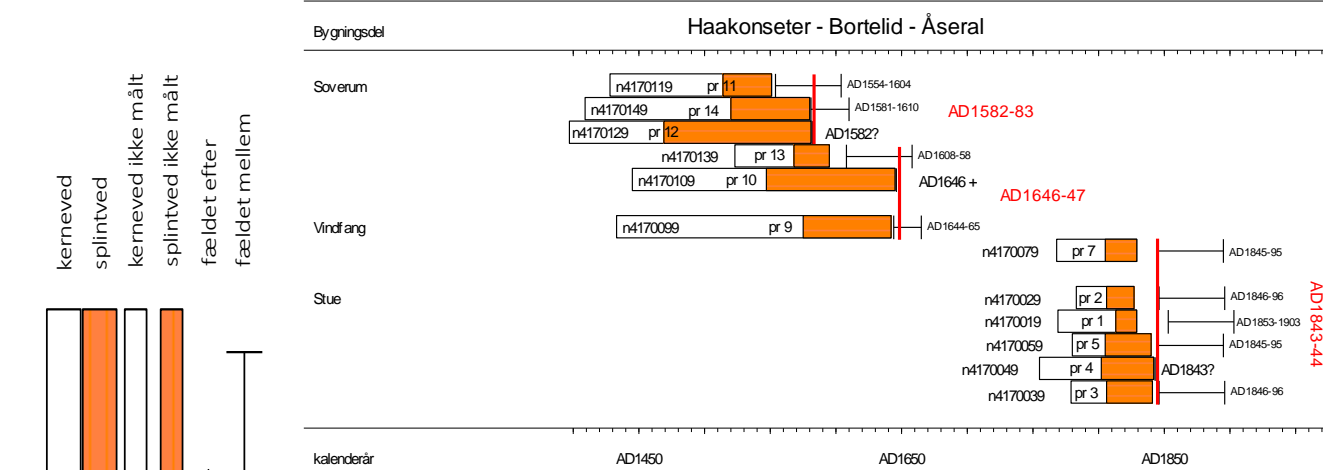
For statistiske værdier / beskrivelse med mere vedrørende de enkelte prøver, se katalog.

Undersøgelsen viser, at de daterede prøver stammer fra træer, der kan henføres til tre perioder fra det 16., 17. og det 19. århundrede.

Prøverne n4170119, n4170129 (formentlig med *Waldkante*) og n4170149 stammer fra træer, der formentlig er fældet ca. AD1582-83. Alle i soverum mod øst.

Prøverne n4170099, n4170109 (bemærk 99 årringe i splintved - *Waldkante*?) og n4170139 stammer fra træer, der formentlig er fældet ca. AD1646-47. Prøverne er udtaget i soverum og i vindfang.

Seks prøver stammer træer, der formentlig er fældet ca. 1843-44. Den sidstdannede årring, der er bevaret i n4170049 er dannet i AD1843. Der er muligvis konstateret *Waldkante* på prøven. Prøven stammer fra et træ, der antagelig er fældet indenfor perioden AD1843-44. Alt tyder på, at træerne, som de øvrige fem prøver stammer fra, er fældet på samme tidspunkt.

Dateringsdiagram som angiver årringskurvernes indplacering på en tidsskala. Hvert rektangel repræsenterer en årringskurve. Det formodede fældningstidspunkt for træerne, som de daterede prøver stammer fra er angivet. De røde signaturer er tolkninger med henblik på anvendelsestidspunkt.

Der er beregnet to middelfkurver på grundlag af de daterede prøver. n417m002 på 250 år, som dækker perioden AD1397 – 1646 og n417m003 på 89 år, som dækker perioden AD1755 – 1843.

Kryds-datering absolut

Årringskurverne er søgt dateret ved hjælp af relevante grund- og referancekurver for fyrretræ fra det sydlige Norge (se tabel).

Referencer:

Anvendt splintstatistik for fyrretræ: ca.40 - 90

For *t*-værdi:

Baillie, M.G.L. & J.R.Pilcher, 1973: A simple cross-dating program for tree-ring research. *Tree-Ring Bulletin* 33, pp. 7-14.

Ved undersøgelsen er der, udover laboratoriets egne grund- og referencekurver, anvendt kurver, som er stillet til rådighed af Thomas S. Bartholin (Scandinavian Dendro) og Terje Thun (NTNU).

kurver	-	-	N417 m002	N417 m003	
-	start	dates	AD1397	AD1755	
-	dates	end	AD1646	AD1843	
aam01	AD1243	AD1744	6.22	--	N Aust Agder indenlands
aam02	AD1487	AD1837	--	5.47	N Aust Agder kystnær
V AuAaseralPISY2	AD1353	AD1936	2.60	6.33	N Vest-Agder uden Aaseral
N Aaseral NB02	AD1223	AD1857	8.50	9.42	N VA Aaseral 113 timber

Tabel: Absolut datering. *t*-værdier for kryds-datering med grund- og referencekurver.
For *t*-værdier se Baillie & Pilcher, 1973.

Beregning af middelkurver

Mean sequence - n417m002

Dated AD1397 to AD1646

Contains the following files

n4170109.d dated AD1445 to AD1646 of type R 99 N

n4170119.d dated AD1428 to AD1552 of type R 38 N

n4170129.d dated AD1397 to AD1582 of type R 113 N

n4170149.d dated AD1409 to AD1581 of type R 61 N

Mean sequence - n417m003

Dated AD1755 to AD1843

Contains the following files

n4170019.d dated AD1769 to AD1830 of type R 0 N

n4170029.d dated AD1783 to AD1828 of type R 0 N

n4170039.d dated AD1779 to AD1842 of type R 0 N

n4170049.d dated AD1755 to AD1843 of type R 0 N

n4170059.d dated AD1780 to AD1841 of type R 0 N

Katalog over undersøgte prøver

n4170019

A9664 Haakonseter Bortelid syll dørhul
Raw Ring-width PISY data of 62 years length
Dated AD1769 to AD1830
17 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 239.10 Sensitivity 0.21
Interpretation: AD1853-1903

n4170029

A9664 Haakonseter Bortelid dørhul stok 2
Raw Ring-width PISY data of 46 years length
Dated AD1783 to AD1828
22 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 268.04 Sensitivity 0.25
Interpretation: AD1846-96

n4170039

A9664 Haakonseter Bortelid dørhul stok 3
Raw Ring-width PISY data of 64 years length
Dated AD1779 to AD1842
36 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 252.38 Sensitivity 0.18
Interpretation: AD1846-96

n4170049

A9664 Haakonseter Bortelid dørhul stok 4
Raw Ring-width PISY data of 89 years length
Dated AD1755 to AD1843
41 sapwood rings and possible bark surface
Average ring width 219.57 Sensitivity 0.17
Interpretation: AD1843?

n4170059

A9664 Haakonseter Bortelid dørhul stok 5
Raw Ring-width PISY data of 62 years length
Dated AD1780 to AD1841
36 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 267.53 Sensitivity 0.19
Interpretation: AD1845-95

n4170069

A9664 Haakonseter Bortelid dørhul stok 6
Raw Ring-width PISY data of 194 years length
Undated; relative dates - 1 to 194
0 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 80.63 Sensitivity 0.28

n4170079

A9664 Haakonseter Bortelid vindfang sv hjørne stok 1
Raw Ring-width PISY data of 63 years length
Dated AD1768 to AD1830
25 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 231.32 Sensitivity 0.17
Interpretation: AD1845-95

n4170089

A9664 Haakonseter Bortelid vindfang sv hjørne stok 2
Raw Ring-width PISY data of 187 years length
Undated; relative dates - 1 to 187
0 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 94.58 Sensitivity 0.24

n4170099

A9664 Haakonseter Bortelid vindfang sv stok 5
Raw Ring-width PISY data of 211 years length
Dated AD1433 to AD1643
68 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 84.67 Sensitivity 0.20
Interpretation: AD1644-65

n4170109

A9664 Haakonseter Bortelid soverum stok 3
Raw Ring-width PISY data of 202 years length
Dated AD1445 to AD1646
99 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 63.71 Sensitivity 0.18
Interpretation: AD1646+

n4170119

A9664 Haakonseter Bortelid soverum stok 4
Raw Ring-width PISY data of 125 years length
Dated AD1428 to AD1552
38 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 102.40 Sensitivity 0.20
Interpretation: AD1554-1604

n4170129

A9664 Haakonseter Bortelid soverum stok 5
Raw Ring-width PISY data of 186 years length
Dated AD1397 to AD1582
113 sapwood rings and possible bark surface
Average ring width 78.42 Sensitivity 0.16
Interpretation: AD1582?

n4170139

A9664 Haakonseter Bortelid soverum stok 6
Raw Ring-width PISY data of 74 years length
Dated AD1523 to AD1596
28 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 185.35 Sensitivity 0.15
Interpretation: AD1608-58

n4170149

A9664 Haakonseter Bortelid soverum stok 2
Raw Ring-width PISY data of 173 years length
Dated AD1409 to AD1581
61 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 85.36 Sensitivity 0.19
Interpretation: AD1581-1610

FELTRAPPORT

BYGNINGSVERN I AGDER

Dendrokronologisk objekt:	Hytte/stabbur
Fylke:	Agder
Kommune:	Åseral
Gnr/Bnr:	9/10 flyttes til 9/8
Prøvene tatt av:	Christoffer Snaprud Christensen
Dato for prøvetaking:	19/2-2020
Koordinater	411689,28Ø 6521007,04N

Prøve nr.	Etasje	Rom	Marg	Geit	Bast	Bark	Be. arb.	
1	1	Stue	Ja	Ja	Nei	Nei	Ja	Stokk nr. 1 (syl) i dørhull inn til stue i øst vendt vegg (kløyvd stokk)
2	1	Stue	Ja	Ja	Nei	Nei	Ja	Stokk nr. 2 i dørhull inn til stue i øst vendt vegg (kløyvd stokk)
3	1	Stue	Ja	Ja	Nei	Nei	Ja	Stokk nr. 3 i dørhull inn til stue i øst vendt vegg (kløyvd stokk)
4	1	Stue	Ja	Ja	Nei	Nei	Ja	Stokk nr. 4 i dørhull inn til stue i øst vendt vegg (kløyvd stokk)
5	1	Stue	Ja	Ja	Nei	Nei	Ja	Stokk nr. 5 i dørhull inn til stue i øst vendt vegg (kløyvd stokk)
6	1	Stue	Ja	Ja	Nei	Nei	Ja	Stokk nr. 6 i dørhull inn til stue i øst vendt vegg (oval stokk)
7	1	Stue	Ja	Ja	Nei	Nei	Ja	Stokk nr. 1 på SV hjørne av fasaden og vindfang (oval stokk)
8	1	Stue	Ja	Ja	Nei	Nei	Ja	Stokk nr. 2 på SV hjørne av fasaden og vindfang (oval stokk)

9	1	Stue	Ja	Ja	Nei	Nei	Ja	Stokk nr. 5 på SV hjørne av fasaden og vindfang (oval stokk)
10	1	Gang	Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Stokk nr. 3 i vestvendt vegg mot soverom (oval stokk)
11	1	Gang	Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Stokk nr. 4 i vestvendt vegg mot soverom (oval stokk)
12	1	Gang	Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Stokk nr. 5 i vestvendt vegg mot soverom (oval stokk)
13	1	Gang	Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Stokk nr. 6 i vestvendt vegg mot soverom (oval stokk)
14	1	Gang	Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Stokk nr. 2 i vestvendt vegg mot soverom (oval stokk)
15								
16								
17								
18								
19								
20								
21								
22								
23								
24								
25								
26								
27								
28								
29								
30								
31								
32								
33								
34								

Figur 1 stabburet slik det stod oppført ca. 1920

Figur 2 dagens situasjon med laftekassen fra 1. etasje plassert lengst mot vest og 2. etasje mot øst

